

ПИТАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК 342.5 : 351.75

Комісаров О. Г.

доктор юридичних наук, професор
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

Санніков С. Г.

кандидат військових наук, доцент
(Національна академія
Національної гвардії України)

DOI: 10.31733/2078-3566-2017-4-80-87

ЗАСТОСУВАННЯ СПОСОБІВ ВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ РОЗВІДКИ СИЛАМИ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Проаналізовано організацію військової розвідки пошуком, нальотом у кризовій ситуації, що загрожує національній безпеці. У статті приділяється увага способу і послідовності дій, бойовому порядку та завданням елементам бойового порядку важливим для розвитку науки і розуміння проблеми і перспективи використання у сучасній правовій науці та практиці функціонування сектора безпеки і оборони категорії «кризові ситуації, що загрожує національній безпеці».

Розглянуто способи ведення військової розвідки дають підстави зробити висновок, що розширення завдань, мети пошуку та нальоту, підвищення бойових можливостей підрозділів, які залучаються, надають можливість застосовувати їх не тільки як спосіб розвідки, а і як спосіб бойових дій сил охорони правопорядку в сучасних умовах.

Ключові слова: державна безпека, національна безпека, кризова ситуація, що загрожує національній безпеці, воєнна організація держави, наліт, пошук.

Постановка проблеми. Зростання політичних, економічних, міжнародних (міжетнічних), релігійних та інших протиріч, виникнення збройних конфліктів, розповсюдження терористичних актів, застосування в них нових

форм і способів ведення бойових дій, необхідність широкомасштабної боротьби із незаконними збройними формуваннями тощо привели до розвитку «нестандартних підходів» до підготовки і ведення окремих бойових дій, застосування напрацювань галузі воєнного мистецтва у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемам забезпечення державної безпеки, її різним аспектам вітчизняними й міжнародними вченими та фахівцями приділяється достатньо уваги. На теперішній час в Збройних Силах України накопичено значний досвід організації і проведення засідки, пошуку, нальоту, узагальнення якого надасть можливість розробити нові способи діяльності сил охорони правопорядку, які, серед іншого, відповідатимуть характеристикам загальновійськового бою.

Мета статті – на основі аналізу положень чинного законодавства, що регулює питання воєнної організації держави проаналізувати «пошук» і «наліт», як способи розвідки, та запропонувати напрямки їх практичного застосування та нормативно-правового регулювання у вирішенні завдань із забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Виходячи із постулатів воєнного мистецтва пошуком є скритий, послідовний огляд місцевості у визначеному районі, з виходом на заздалегідь намічений і вивчений об'єкт противника та рапто-вий напад на нього. Мета такої діяльності – захоплення документів, полонених, зразків озброєння, бойової техніки, а також збір інформації про оборонні споруди, загородження і місцевість, зайнятої противником. Згідно вимог Бойового статуту сухопутних військ Збройних Сил України (далі – Бойового статуту) змістом пошуку є: приховане висування до визначеного об'єкту пошуку, подолання мінного поля та інженерних загороджень; дорозвідка об'єкта, раптовий напад на нього, захоплення полоненого, документів, зразків озброєння і спорядження; виклик вогню підтримуючих підрозділів (за необхідністю); повернення в розташування своїх військ (район збору). [1] Пошук організовується і здійснюється в умовах безпосереднього зіткнення з противником [2], отже об'єкт для проведення пошуку може бути обраний на передньому краї або в глибині оборони противника.

Відповідні частини Бойового статуту в якості об'єкта визначають: одиночних військовослужбовців, офіцерів; невеликі групи противника; розрахунки бойових засобів і бойової техніки (ЗМУ, ВТЗ, обслуги кулеметів, гармат, мінометів); зразки озброєння і документи; вартового, спостережна засаду; вузол зв'язку та ін. [1; 2]. Під час проведення силами охорони правопорядку спецоперацій до переліку об'єктів слід додати НЗФ, РДГ, склади, сховища та ін.

Як вказують П.Я. Поповських, О.В. Кукушкін, В.М. Астанін для проведення пошуку призначається група, яка підсилюється саперами із засобами розмінування, а для підтримки її дій виділяються вогневі засоби підтримки. Командир групи повинен знати порядок вогневої підтримки, сигнали виклику і припинення вогню. Особовий склад групи має бути добре підготовлений фізич-

но, уміти відмінно орієнтуватися вночі, у тумані й на незнайомій місцевості, швидко й безшумно пересуватися на будь-якій місцевості, відмінно володіти вогнепальною й холодною зброєю, а також технікою рукопашного бою [3, с. 3].

Район проведення пошуку вказується командиром, що організовує пошук, і командир групи пошуку не має права за своїм розсудом змінювати його. Після того, як район дій і об'єкт пошуку будуть вивчені, командир групи приймає рішення і доповідає для затвердження командиром, що організовує пошук. На закінчення підготовки командир приступає до тренування групи. Для обладнання тренувального об'єкту вибирається місцевість що схожа з районом, де намічається провести пошук. На цій місцевості створюється об'єкт пошуку з розташуванням вогневих засобів, дротяних, мінних і інших загороджень.

Підготовка групи до пошуку проводиться із дотриманням конспірації. Час, що відводиться на підготовку, залежить від сформованої обстановки і може коливатися від однієї до декілька діб. Тренування на навчальному об'єкті є завершальним етапом підготовки до пошуку під час якого уточняється план дій, усуваються недоліки, остаточно виробляються найбільш доцільні прийоми дій. Перед проведенням пошуку особовому складу повинен бути наданий час для відпочинку.

Отримавши від командира, що організовує пошук, дозвіл на початок дій, група висувається з вихідного пункту. Під час руху треба робити короткі зупинки, загострити спостереження і прислухатися до дій противника. Ведення противником вогню під час висування ще не означає, що він знайшов групу. Якщо противник веде безладну стрільбу, не висвітлюючи місцевість, це кращий час для зближення з об'єктом пошуку.

Спостереження за об'єктом пошуку, як правило, організовується з двох-трьох пунктів з використанням оптичних приладів. Місце для спостереження вибирається так, щоб забезпечувалося потайне розміщення спостерігачів, добрий огляд об'єкта противника, підступів до нього і вогневих засобів, розташованих на флангах об'єкта пошуку й у глибині. Вивчення об'єкта пошуку ведеться почергово всім особовим складом взводу. У нічний час для спостереження використовуються прилади нічного бачення.

У ході вивчення об'єкта пошуку командир групи повинен встановити кількість осіб, які є на об'єкті, порядок охорони об'єкта, її озброєння; сектори обстрілу і ділянки місцевості, які погано прострілюються; характер інженерного обладнання місцевості в районі об'єкта; місця розташування вогневих засобів на флангах об'єкта; засоби підсилення, які може використати противник під час нападу на нього [2].

На основі вивчення обстановки командир групи визначає спосіб дій, в якому встановлює: на чому зосередити основні зусилля; порядок проведення пошуку (вихідний пункт; маршрут і порядок висування до об'єкта; місця проходів у загородженнях; порядок дій групи при нападі на об'єкт; напрямок і порядок відходу); розподіл особового складу і вогневих засобів по підгрупах; порядок забезпечення прихованості при підготовці і в ході виконання

отриманого завдання [2].

Для нападу, захоплення й доставки затриманих, документів, зразків озброєння й бойової призначається *підгрупа захоплення*. Кількість особового складу такої групи визначається залежно від характеру й віддалення об'єкта й може становити біля половини всього особового складу групи. Командир групи, як правило, очолює підгрупу захоплення.

У разі необхідності дії підгрупи захоплення прикриває і підтримує вогнем *підгрупа вогневого забезпечення*, особовий склад якої озброюється автоматичною зброєю й гранатами, у тому числі димовими, для прикриття відходу після виконання завдання. Пророблює, позначає і прикриває прохід у загородженнях (перешкодах) на шляху до об'єкта пошуку *підгрупа розгородження*, яка створюється із приданих фахівців інженерних підрозділів або спеціально підготовлених осіб з числа особового складу групи. [2].

Порядок висування групи із вихідного пункту може бути різний. Якщо загородження (перешкоди) розташовані на незначному віддаленні, то група у цей час перебуває на вихідному пункті в готовності прикрити дії саперів вогнем і починає висування після сигналу про готовність проходу в загородженнях. При цьому першими рухаються підгрупи вогневого забезпечення, а за ними підгрупа захоплення. У випадку якщо загородження перебувають на значному віддаленні, то порядок висування може бути такий: одна із груп вогневого забезпечення, підгрупа розгородження, інша група вогневого забезпечення й підгрупа захоплення.

На думку Д.В. Зайцева, А.П. Наконечного, С.О. Пахарєва, І.О. Луценко під час руху необхідно робити короткі зупинки й вести спостереження за характером поведінки на об'єкті пошуку [4, с. 55]. При цьому слід зібрати (зафіксувати): схему місця спостереження, включаючи місцевість і позиції противника; точну кількість видимого особового складу сил противника; список всього спорядження, уніформ та розпізнавальних знаків; час зміни варті, години харчування та час відпочину; напрям, час виходу та розмір будь-яких патрулів, що входять чи покидають територію [4, с. 129].

З виходом до загороджень підгрупа вогневого забезпечення, що рухається в голові, розгортається й забезпечує пророблення проходу підгрупою розгородження, інший склад групи перебуває на деякому віддаленні від загороджень в готовності підтримати підгрупу вогневого забезпечення й підгрупу розгородження [4]. Проробивши прохід, сапери пропускають через нього групу, а самі, розташовуючись з однієї або з обох сторін від нього, залишаються для охорони проходу.

Першими через прохід у загородженнях пропускаються підгрупи вогневого забезпечення, які займають зазначені позиції в готовності прикрити вогнем дії підгрупи захоплення. Після цього прохід долає підгрупа захоплення й висувається до об'єкта пошуку. Командир групи висувається до об'єкта пошуку, як правило, з підгрупою захоплення й особисто керує її діями при нападі на об'єкт.

Напад на об'єкт здійснюється після того, як підгрупа захоплення наблизиться до нього на відстань, що дозволяє подолати її одним коротким кидком, а інший склад групи буде готовий підтримати дії нападаючих.

Нерідко обстановка в районі пошуку може змінитися настільки, що жоден з підготовлених раніше варіантів не годиться. Тому командир групи повинен швидко оцінити обстановку, прийняти нове рішення або внести необхідні зміни в раніше намічений план дій. Залежно від обстановки, умов місцевості, погоди й видалення від об'єкта пошуку зв'язок і керування усередині групи здійснюються різними найпростішими способами - подаються команди пошепки або світловими сигналами з використанням ліхтаря з кольоровими фільтрами, використовується для керування шнур, а також дотик руки тощо. Важливе місце при керуванні особовим складом у пошуку приділяється діям по команді «Роби, як Я» [5, с.198], [6, с.27].

Після виконання завдання першою відходить підгрупа захоплення із затриманими, документами і зразками зброї. Після її проходження через пророблені проходи починає відхід підгрупа забезпечення. Останнім з цією підгрупою відходить командир групи. Коли обидві підгрупи пройшли через проходи, відходить підгрупа, що проробляла проходи. Якщо дозволяє обстановка, пророблені проходи в загородженнях противника маскуються.

Загалом, порядок відходу групи залежить від конкретної обстановки, що склалася під час нападу на об'єкт. У разі відсутності переслідування група може відходити одночасно всім складом, але якщо є поранені і вбиті, командир групи вживає заходів для їх евакуації. Найважливішим законом розвідників є правило: «кількість тих хто вийшов у розвідку повинна бути рівною кількості тих хто повернувся, незалежно від їх фізичного стану» [4], [6].

Іншим способом раптового нападу на завчасно обраний об'єкт противника є наліт. Метою «нальоту», на відміну від «пошуку» може бути завдання щодо знищення важливих об'єктів (виведення з ладу) противника, документів, зразків озброєння і техніки. За принципами організації обидва вимагають: витримки, безшумності, скритності, швидкості дій особового складу, нешаблонності рішень командира, вмілого обрання позиції, доброї організації взаємодії елементів бойового порядку, високої бойової готовності особового складу, всебічного знання(вивчення) об'єкта.

Разом з викладеним сутність нальоту проявляється насамперед у: прихованому висуванні до визначеного об'єкту нальоту, дорозвідці об'єкта (розташування, обладнання й система охорони), подоланні загороджень, знищенні охорони, раптовому нападі на об'єкт, його знищенні, захопленні документів, зразків озброєння і спорядження, «виклику» вогню підтримуючих підрозділів (за необхідністю), виході в район збору.

Бойовий порядок і спосіб дій групи при нальоті у кожному випадку залежить від мети проведення, розташування об'єкта, сил і характеру дій противника, складу і забезпеченості групи і умов місцевості на об'єкті та в районі його розміщення.

З урахуванням цих умов способи дій під час здійснення нальоту можна розподілити на: раптовий безшумний напад; напад після вогневого придушення противника. Перший забезпечує скритність та раптовість нальоту, здійснюється, як правило, на об'єкти з невеликою охороною, на закритій місцевості, із застосуванням безшумної стрілецької та холодної зброї. Другий – здійснюється у тих випадках, коли поставлене завдання неможливо виконати безшумними діями або коли противник викриє групу під час нападу, або має переважаючі сили на відкритій місцевості.

Бойовий порядок під час здійснення нальоту в залежності від завдання, обстановки і складу групи може складатись з підгруп знищення охорони об'єкту (нападу); захоплення; забезпечення (вогневого); резерву. [2] У випадку, коли особового складу недостатньо, створені підгрупи можуть послідовно виконувати декілька завдань. У всіх випадках, при створенні бойового порядку, повинна враховуватися тактична обстановка, умови місцевості, розташування об'єкта і дії противника, поставлене завдання, наявності сил і засобів їх можливостей та підготовки.

Упевнившись у готовності групи до нальоту, командир вибирає зручний момент і дає сигнал на початок дій. За сигналом командира групи особи, які призначені для знищення охорони (вартових), знищують охорону або вартових, група нападу нападає на об'єкт. У разі необхідності, за сигналом командира, відкривають вогонь з БМП, БТР, танків та особистої зброї по раніше намічених цілях і об'єктах. У цей час група нападу негайно атакує противника і завершує його розгром. [2].

В залежності від умов обстановки дії груп в нальоті можуть бути і такими: *група знищення охорони* (нападу) безшумно знищує охорону, проникає на об'єкт і блокує приміщення (палатки, автомашини), де знаходиться особовий склад охорони і обслуговування. У випадку, коли противник викрив групу особовий склад сміливо, рішуче, вогнем зі стрілецької зброї, ручними гранатами знищує особовий склад охорони, вносить паніку в дії противника і забезпечує дії групи захоплення. Після виконання задач групою захвату група нападу відходить на пункт збору; *група захоплення* пересувається за групою нападу, захоплює полонених, документи, зразки нової зброї. Закладає міни, вибухові заряди і готує об'єкт, або його важливі елементи до підриву. У випадку активної протидії противника особовий склад групи усіма наявними засобами наносить як можна більший урон об'єкту противника, після чого покидає його і відходить на пункт збору; *група забезпечення* (вогнева) забезпечує дії групи нападу і захоплення, не допускає противника до об'єкту з іншої сторони, а після виконання завдань, прикриває відхід. На шляху відходу можуть встановлювати мінно-вибухові пристрої, розтяжки і робити засади. Відходить на пункт збору.

Відхід основного складу здійснюється у бистрому темпі на максимальну відстань з маскуванням слідів відходу, маючи на увазі, що противник, отямившись від нападу і отримав підкріплення, як правило організує переслідуван-

ня. Для збору призначаються основний та запасні райони (пункти) збору на безпечній відстані від об'єкту нальоту, яка буде визначатись тактичною обстановкою. Підсумовуючи викладене слід зауважити, що наліт є найбільш складним способом розвідки, тому що має безпосередньо гострий контакт з противником на захоплення і знищення. Визначальними рисами досягнення успіху в цих бойових діях можуть бути: підбір особового складу з високими морально-психологічними та фізичними якостями; сміливість, рішучість і нешаблонність рішень командира групи; ретельна бойова підготовка кожного; глибоке знання особового складу, озброєння, техніки і тактики дій противника; знання об'єктів противника та місцевості в районі дій; детальний розрахунок дій елементів бойового порядку; чітка організація взаємодії груп під час захоплення об'єктів; стійке керування і стабільне всебічне забезпечення дій групи; організований відхід в район збору та повернення.

Висновки. Розглянута організація військової розвідки пошуком (нальотом) дають підстави зробити висновок, що розширення завдань, мети пошуку та нальоту, підвищення бойових можливостей підрозділів сил охорони правопорядку надають можливість застосовувати пошук і наліт не тільки як спосіб розвідки, але й як спосіб бойових дій в сучасних умовах виконання завдань із забезпечення державної безпеки. Практика застосування пошуку та нальоту у сучасних умовах вимагає розроблення та затвердження окремої Настанови із застосування способів ведення військової розвідки силами охорони правопорядку під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки.

Викладені положення можуть стати основою подальших досліджень, розробки тактичних прийомів і способів бойових дій невеликими підрозділами в умовах сучасного збройного конфлікту.

Бібліографічні посилання

1. Бойовий статут СВ Збройних Сил України. Ч.ІІ. Батальйон, рота. - К.: КСВ ЗСУ, 2010, 292 с.
2. Бойовий статут механізованих і танкових військ СВ Збройних Сил України. Ч.ІІІ. Взвод, відділення, екіпаж.- К.: КСВ ЗСУ, 2016, 268 с.
3. Поповских П.Я., Кукушкин А.В., Астанин В.Н. Подготовка войскового разведчика. Учебное пособие. - М.: Воениздат, 1991. – 336 с.
4. Зайцев Д.В., Наконечний А.П., Пахарев С.О., Луценко І.О. Військова розвідка. Навчальний посібник. / за ред. Добровольського В.Б. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2016. – 335 с.
5. Ларсен Крістофер Е. Тактика легкої піхоти для дій малих груп. – К.: Українське видання, 2015, 240 с.
6. Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах. – К.: Головне управління бойової підготовки Головного командування Сухопутних військ Збройних Сил України, 2002.

Надійшла до редакції 18.01.2018

Komissarov O.G., Sannikov S.G. Use of methods of conducting military intelligence by the forces of law and order protection during the fulfillment of tasks for ensuring state security. The article deals with the use of methods of conducting military intelligence by the forces of law and order protection during the fulfillment of tasks for ensuring state security.

The authors analyze the organization of military intelligence search, on-the-fly in a crisis situation that threatens national security. The article focuses on the method and sequence of actions, the combat order and the tasks of the elements of combat order, which is important for the development of science and understanding of the problem and the prospects for using the category of "crisis situations that threaten national security" in the modern legal science and practice of the security and defense sector.

The combat order and the way of group action in the case of an attack in each case depend on the purpose of the conduct, the location of the object, the forces and nature of the enemy's actions, the composition and security of the group and the conditions of the area at the site and in the area of its placement.

Taking into account the conditions of conducting a way of action during the raid, they are divided into: a sudden silent attack; attack after enemy fire suppression.

It was emphasized that the expansion of tasks, the purpose of search and raid, the increase of combat capabilities of the involved units, makes it possible to apply them not only as a way of intelligence, but also as a way of fighting forces of law enforcement in modern conditions.

Keywords: *state security, national security, crisis situation, threatening national security, military organization of the state, raid, search.*

* * *

УДК 342.9

Собакарь А.О.

доктор юридичних наук, професор
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

DOI: 10.31733/2078-3566-2017-4-87-95

ПРЕВЕНТИВНО-ПРИМУСОВІ ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

Поставлено питання щодо необхідності вдосконалення чинного адміністративно-деліктного законодавства, насамперед шляхом з'ясування сутності, змісту та значення превентивно-примусових поліцейських засобів забезпечення публічної безпеки та порядку.

Ключові слова: *адміністративно-деліктне законодавство, сутність, зміст, значення, превентивно-примусові поліцейські засоби, забезпечення, публічна безпека, публічний порядок.*

Постановка проблеми. Важливим правовим інструментом забезпечення публічної безпеки та порядку, захисту прав і свобод громадян, запобігання та припинення порушень публічного порядку, притягнення винних до адміністративної відповідальності та зниження в цілому рівня адміністративної деліктнос-